

N:o 158.

Af herr **O. Larsson** i Mörtlösa, *om skrifvelse till Kongl. Maj:t i fråga om sådan ändring i krigsskolans undervisningsplan, att den ej hindrar regementsmötenas förläggande till en tidigare del af året.*

Med anledning af inom Andra Kammaren väckta motioner beslöt Riksdagen den 7 maj sistlidna år att aflåta till Kongl. Maj:t en skrifvelse, deri Riksdagen anhöll,

»det tacktes Eders Kongl. Maj:t taga under öfvervägande, huruvida icke, utan men för härens fältmessiga utbildning, regementsmötena vid infanteriet och kavalleriet inom de hufvudsakligen spanmålsproducerande delarne af södra och det så kallade mellersta Sverige från och med nästkommande år skulle kunna utsättas så tidigt, att de kunde afslutas omkring midten af augusti månad.»

Sedan öfver nämnda skrifvelse genom remiss den 29 i samma månad af olika militära myndigheter infordrats yttranden och i sammanhang dermed utredning, huruvida utan men för härens fältmessiga utbildning, särskildt med hänsyn såväl till den systematiska rekrytutbildningen som härens skolor och gemensamma fälttjenstövningar, regementsmötena kunde förläggas till väsentligen skilda tider inom olika delar af landet, anbefaldes t. f. chefen för generalstaben den 12 derpå följande oktober att öfver samtliga yttranden afgifva utlåtande*). Då det syntes mig, såsom motionär i ämnet vid sistlidna års Riksdag, icke vara ur vägen att gifva Riksdagens ledamöter del af detta utlåtande, sådant det föreligger i nämnda tidskrift, vill jag till en början anföra det hufvudsakligaste af detsamma.

*) Krigsvetenskapsakademiens tidskrift, januari 1897.

T. f. chefen yttrar sig öfver frågan i dess helhet sålunda:

»Det är ett utmärkande drag hos nutidens härordningar, att de såväl i organisativt som i utbildningshänseende måste uppfylla fordran på att lemna det möjligaste största utbyte af på dem nedlagd kostnad och arbete samt af använd tid.

»Det har icke alltid varit så. Yrkeshärarna med länge tjenande aflönade soldater motsvarande på intet sätt ett dylikt anspråk. För de stora kostnaderna skapades jemförelsevis små härar, rekryterade ur de lägsta samhällsklasserna, för hvilka under längre fredsperioder legan, solden och underhållet utgjorde de hufvudsakliga driffjedrarna för val af soldatyrket och den långa tjenstetiden alstrade en så öfverdrifven föreställning om tjensterutinens betydelse, att åt en systematiskt ordnad utbildning af befäl och trupp egnades föga uppmärksamhet.

»Med allmänna värnpligten såsom rekryteringskälla för härarna har ett annat förhållande inträdt. I qvantitativt hänseende växa dessa med folkmängden; i kvalitativt utgöra de en sammanfattning af nationen sjelf; den medborgerliga pligtens bud har ersatt den ekonomiska lockelsen till inträde i härens led; och den på grund deraf korta tjenstetiden nödvändiggör ett det mest intensiva utbildningsarbete och en i de minsta detaljer noggrant genomtänkt planläggning af detta arbete, i akt och mening att deraf draga all den nytta, som med detsamma afses. Nationen fordrar, att de på härordningen nedlagda kostnaderna skola lemna bästa möjliga resultat; de på grund af lagbudet i härens led inkallade värnpligtige ega rätt att fordra en utbildning, som sätter dem i stånd att uppfylla de kraf, som kriget hänsynslöst ställer på dem; och befälhafvare af alla grader hafva rätt att fordra, att, då de i krig skola bära ansvar för huru de leda de dem anförtrödda, af nationens bästa krafter sammansatta truppförbanden, de ock måtte under freden beredas tillfälle till öfning i verklig truppföring.

»Dessa fordringar hafva äfven inom alla arméer, uti hvilka värnpligten är tagen i anspråk såsom den förnämsta rekryteringskällan, medfört den omsorgsfullaste planläggning för ett systematiskt utbildningsarbete, såväl beträffande individen, från mannen i ledet till officeren, som ock beträffande de särskilda truppförbanden såsom sådana, från det minsta till det största. Ju mer homogen i organisativt hänseende armén är, d. v. s. pligten såsom grund, desto naturligare och följdriktigare ansluter sig en rationel utbildningsplan till den af de värnpligtige under fanorna tillbringade fredstjenstgöringstiden och desto lättare låter det sig göra att anordna utbildningsarbetet så, att den för detsamma till grund liggande tanken, likasom ock dess mål, står klar och tydlig för alla. Ju mer åter arméns sammansättning är heterogen, d. v. s. ju flera olikartade element, med hänsyn såväl till deras rekryteringskällor

som deras tjenstgöringstid och tjenstgöringsförhållanden, uti densamma ingå, desto svårare är det att, med det för utbildningsarbetet oeftergifliga målet i sigte, ordna arbetet så, att detta mål i möjligaste grad vinnes och på samma gång den härför beträdda vägen af alla inses vara den enda rätta. Detta är för oss så mycket beklagligare, som det torde ligga i öppen dag, att ju mer olikartad till sin sammansättning armén är och ju kortare tjenste- och öfningstid består de värnpliktige, desto svagare är den och desto ödesdigrare följer i krig medför ett afsteg från den väg för arméns fredsutbildningsarbete, som på grund af under lång tid samlad erfarenhet och efter moget bepröfvande befunnits vara den, som — om ock ur synpunkten af härens utbildning för sin höga uppgift, att i farans stund värna fäderneslandet, långt ifrån tillfredsställande — dock innebär *den enda lösning, hvarigenom krafven såväl på befäls och manskaps utbildning enskildt och i trupp som ock på truppförbandens fältmessiga tillämpningsöfningar hvar för sig och samfäldt i någon mån kunna tillgodoses.*

»Det ligger emellertid i sakens natur, att den synnerligen låga utbildningsgraden inom den svenska hären, som var en följd af dess långvariga stillestånd i organisativ utveckling och som först under de senaste 20 åren småningom blifvit höjd, skall hafva tryckt en otidsenlig pregel på föreställningen om utbildningens kraf icke blott hos många för härens förhållanden främmande personer, utan till och med hos en och annan af härens personal, vare sig till följd af alltför ringa sysslande med trupputbildning och verkligt fältmessig truppföring eller till följd af bristande insigt om tillvaron eller företrädet af andra utbildningssystem än det föråldrade, som inom svenska hären så länge användts och som karakteriserades af en fullständig massutbildning såväl när det gälde befälet som manskapet samt af ett ideligt uppreparande af rent formella öfningar med högst ringa och, på grund af ogynnsamma terrängförhållanden, i de flesta fall förvrängd tillämpning, der denna icke fullständigt uteblef. Uppfostrad i ett ur dylika förhållanden framvuxet traditionellt åskådningssätt, är det för mången svårt att frigöra sig från det samma och inse behovet af äfven den mest oafvisliga reform, helt enkelt af den orsak, att reformen afser att vinna ett mål, hvars vikt och betydelse icke stå klara för honom. Sålunda möttes t. ex. med misstro af många bland befälet de försök att vid soldatdaningen bestämdt skilja på enskild utbildning och trupputbildning, hvilka för omkring 15 år sedan började göras af en och annan rekrytbefälhafvare, och denna misstro till det anförda utbildningssystemets företräde framför det förut från våra dåvarande korta beväringssmöten hemtade massutbildningssystemet häfdes ingalunda öfverallt inom vår armé ens när Eders Kongl. Maj:t genom den år 1887 fastställda instruktionen för rekrytutbildningen anbefalde dess införande. Men huru hafva icke åsigtterna

sedan dess stadgats! Hvilken officer eller underofficer inom armén är icke nu öfvertygad om vigten, ja, om nödvändigheten af en i alla detaljer noggrann enskild utbildning, af hvarje befäl och af hvarje menig såsom grund för den utbildning, som hvarje truppförband från och med halftroppen och vidare uppåt måste erhålla? Om otidsenliga föreställningar beträffande utbildningsarbetets inom armén lämpliga bedrivande sålunda förefinnas, lära de nog småningom förändras, i den mån erfarenheten om vidtagna reformers nytta och nödvändighet gör sig gällande; men skulle dylika falska föreställningar tillmätas en sådan betydelse, att en insigtsfull krigsstyrelse på grund af dem tvingas att öfvergifva en vidtagen reform, oeftergiflig, derest den svenska hären skall i möjligaste mätto utbildas för sin höga uppgift att i farans stund värna fäderneslandet, och att mot bättre vetande återgå till ett förhållande, som uppenbarligen lägger hinder i vägen för detta måls uppnående, då vore i sanning svenska armén och i och med detsamma svenska nationen djupt att beklaga.

»Den nuvarande systematiska ordningsföljden mellan möten och skolor inom armén har icke framsprungit ur en först omedelbart före år 1895 företagen pröfning och ett derpå fattadt beslut, utan denna ordningsföljd har småningom, så att säga, framtvingat sig sjelf, derigenom att den ena reformen efter den andra, som visat sig oafvisligen nödvändig för att i möjligaste mån afhjelpa de känbaraste bristerna i denna armés utbildning, nödgat till tid efter annan återkommande jemkningar med afseende på tiderna för de särskilda mötena och skolorna, så att de icke måtte verka hindrande på hvarandra, utan tvärtom, med fyllandet af sin egen bestämmelse, träda till hvarandra i en sådan ordningsföljd, att de understödja hvarandras verksamhet. Redan då den genom 1885 års värnpliktslag införda ökningen af beväringsofningarna började att inom armén tillämpas, och det sålunda blef en möjlighet att, om än med åsidosättande af flera viktiga tjenstegrenar, åstadkomma ett till sitt mål skönjbart utbildningssystem, togs frågan om förändring i mötenas och skolornas inbördes ordningsföljd under ompröfning, och, i den mån det med dåvarande utbildningstid var möjligt, anordnades denna så, att resultatet af utbildningsarbetet, om än långt ifrån tillfredsställande, dock innebar en förbättring af förut rådande, allmänt erkända missförhållanden. Sålunda ordnades stamrekrytmötena och underbefälsskolorna med iakttagande af krafvet på enskild utbildning, hvarvid för de förra en tillökning blef nödvändig, och 1:a klassens beväringmöten fingo sin rätta ställning såsom ett slags ofullständiga rekrytmöten, hvilka dock äfven i främsta rummet afsågo att tillgodose den enskilda utbildningen. Detta steg var helt naturligt det första, som måste tagas till förbättrande af arméns utbildning, men dels var steget alltför otillräckligt beträffande beväringrekryterna, dels motvägdes dess

afsedda verkan ännu genom regements- och 2:a klassens beväringmötenas olämpliga inträffande midt under pågående stamrekrytmöte, dels gälde steget ännu icke officersaspiranterna, just till följd af tidpunkten för rekrytmötena, till hvilken det var angeläget, att volontär- och kavalleriskolorna afslutat sin verksamhet, hvarför dessa aspiranter fortfarande inträdde i underofficersskolorna alltför litet soldatdanade och intet kunde göras till befordrande af deras öfning i truppföring under pågående krigsskolekurs.

»Behovvet af regementsmötets förläggning till hösten stod då lika klart för krigsstyrelsen som för närvarande; men den dåvarande öfningstiden för beväringen lade ett afsevärdt hinder derför, såvida icke regementsmötet skulle helt och hållet hafva skilts från 2:a klassens beväringmöte — en åtgärd, som väl i en och annan mötesrapport föreslogs, men som Eders Kongl. Maj:t, i betraktande af det för den svenska hären antagna organisationssystemet »stam och beväring», icke fann tillräddig. Stammens regementsmöte vid infanteriet och 2:a klassens beväringmöte hade emellertid icke samma längd, till följd hvaraf, då de blott till någon del af sin fortvaro kunde sammanfalla, de gjorde ett sådant skadligt intrång på hvarandra, att den afsedda sammangjutningen af stam och beväring blef temligen illusorisk, och regementsmötet, sonderdeladt i perioder med alltför vexlande personal, icke lemnade tillfälle till ett nöjaktigt ordnande af till sin storlek gradvis växande truppförbands systematiska utbildning. Olika förslag till afhjelpande af åtminstone de väsentligaste brister togos under ompröfning, men då intet kunde anses tillfredsställande, fastslogs den anordningen såsom minst skadlig, att 2:a klassens beväringmötes sista hälft — en vecka — fick sammanfalla med regementsmötets första tredjedel, hvarigenom dessa båda möten tillsammans upptogo en tid af omkring 4 veckor. Att förlägga denna sammanlagda mötesperiod till eftersommaren och förhösten fann Eders Kongl. Maj:t icke med fog böra ifrågasättas, då vinsten deraf, på grund af ofvanberörda organisativa brister, i allt fall skulle blifvit skäligen ringa, om ens någon. Följden häraf vardt emellertid, att rekryterna och dess befäl icke under regementsmötet kunde deltaga i truppförbandens formella öfningar, samt att alla försök att åstadkomma de så nödvändiga tillämpningsöfningarna antingen måste öfvergifvas eller, likasom förut, blefvo fullständigt misslyckade och vilseledande, på grund af omöjligheten att utom exercisfältet beträda annan mark än vägar, skogar och berg.

»Först med den af Eders Kongl. Maj:t och 1892 års urtima Riksdag antagna förbättrade härordningen vardt det möjligt att med någon utsigt till framgångsrikt resultat uttaga ett ytterligare steg till utbildningens inom armén höjande genom att nu äfven tillgodose behovet af denna utbildningsfältmessighet. Beväringsmännens längre rekrytutbildningstid gjorde det möj-

ligt att, om denna tid användes med noggrann beräkning af hvad som under densamma med beväningsrekryten kan vinnas, af denna rekryt dana åtminstone en för truppförbandens utbildning icke otjenlig soldat; och 2:a klassens beväningensmötes utsträckning till samma tidslängd som stammens regementsmöte gjorde det möjligt att göra sammangjutningen mellan stam och beväring effektiv och på samma gång låta *truppförbandens* fältmessiga utbildning öfvergå från illusion till verklighet, så mycket viktigare, då man betänker, att till kompaniers, bataljoners och regementens inöfning samt till samöfning med andra vapen hos oss anslås tillsammans blott 22 dagar i stället för inom de större arméerna omkring $\frac{1}{2}$ år.

»Första villkoret för åstadkommande af fältmessig utbildning var en omarbetning af de gällande exercisreglementena i en sådan anda, att denna fältmessighet uti dem fick sitt uttryck, och det nästa villkoret var att förlägga regementsmötena, till hvilka nu äfven 2:a klassens beväningensmöten kunde räknas, till en tidpunkt, som möjliggör tillämpning af de fältmessiga exercisreglementenas föreskrifter. Ett stöd för dessa åtgärder fann Eders Kongl. Maj:t äfven uti ett inom Riksdagens Andra Kammare år 1893 gjordt uttalande om önskvärdheten, att med den förbättrade härordningens införande öfningarna måtte drifvas i fältmessig rigtning — ett uttalande, till hvilket anslöto sig öfver 70 af kammarens ledamöter och som föranledde chefen för landförsvarsdepartementet till det yttrandet, att, om äfven olika åsikter kunna finnas om hvad som hör till en fältmessig utbildning, så vidt på honom ankomme, ingenting skulle underlåtas, som kan bidra att göra den armé, hvars organisation beslutades vid 1892 års urtima riksdag, så fältmessigt utbildad som möjligt. Detta löfte har ock, så långt det hittills varit möjligt, infriats. Så snart infanteriets och kavalleriets exercisreglementen voro omarbetade, flyttades dessa vapens regementsmöten år 1895 till augusti och början af september. Derigenom har det blifvit möjligt låta stamrekryterna vid de flesta indelta infanteriregementena, nemligen de, hvilkas rekrytmöten försiggå å mötesplatserna, jemte det till dessa rekryters utbildning kommenderade befälet under regementsmötet ingå på sina kompanier; derigenom har det ock blifvit möjligt låta krigsskole-eleverna jemte krigsskolans befäl och lärare deltaga i sina regementens regementsmöten och följaktligen gifva de förstnämnda den förut kämbart saknade utbildning i truppföring, hvarigenom de sättas i stånd att under sitt första möte såsom officerare nöjaktigt fylla de fordringar, som med rätta kunna och böra ställas på dem, hvilka få sig närmaste ledningen af stam- och beväningsrekryternas uppfostran anförtrodd; derigenom har vidare, till följd af den i regementsmötet deltagande personalens ökning, möjlighet vunnits att med icke alltför små styrkor öfva truppförbanden inom regementena, organiserade i närmaste öf-

verensstämmelse med fältorganisationen; och först derigenom har det slutligen blifvit möjligt att, om än blott under några dagar, vid infanteriet nödtorftigt utbilda de särskilda truppförbanden — de 12 kompanierna, de 3 bataljonerna och hela regementet — med tillämpning af det tidsenliga och fältmessiga exercisreglementets föreskrifter samt, på grund af samtidigheten med specialvapnens regementsmöten och regementsöfningar, om än icke inom hela armén, så åtminstone vid alla de infanteriregementen inom vårt land, der icke afstånden lagt hinder vägen, anordna samöfningar mellan de olika vapenslagen äfven de år, då dessa regementen icke deltaga i större gemensamma fälttjänstöfningar.

»Visserligen är icke härmed allt vunnet, i det en alltför stor del af befälspersonalen är frånvarande från regementsmötet såsom instruktörer vid de allmänna läroverkens i teorien vackert tänkta, men i praktiken alltför värdelösa militära öfningar, och enär artilleriregementena ännu inkalla de legda hästarna till så litet antal, men under så lång tid, att endast en division i sänder kan öfvas med anspända batterier, till följd hvaraf vid tidpunkten för infanteriets och kavalleriets regementsmöten blott hälften af hvarje artilleriregemente kan fältmessigt öfvas och artilleriet icke får tillfälle till utbildning i regementsförband. Den förstnämnda olägenheten torde dock endast vara en tidsfråga att få afhjelpat, då det väl får antagas, att den nuvarande s. k. militärutbildningen i skolorna blott är ett öfvergångsstadium, till dess något utbildningssystem, som kan medföra nytta för hären i krigstid och som mindre skadligt inkräktar på skolornas egentliga verksamhet, varder genomfördt. Den andra olägenheten, som chefen för artilleriet i sitt med remisshandlingens följande underdåniga yttrande framhåller såsom för artilleriets utbildning synnerligen skadlig, säger sig bemålde chef i samma yttrande hafva för afsigt att utan ökad kostnad med det snaraste söka få afhjelpat.

Under de båda år efter den förbättrade härordningens införande, som föregingo regementsmötenas framflyttning till hösten, följde dessa möten, likasom förut, omedelbart efter beväningsrekrytmötena med blott ett par dagars mellantid. Men enär sistnämnda möten succesivt förlängdes, kom regementsmötet att ega rum år 1893 i allmänhet under samma tid som förut, eller i slutet af juni och första hälften af juli, men år 1894 ungefär en månad senare, eller den tid, till hvilken Riksdagen i sin skrifvelse ifrågasätter, att regementsmötena skulle återflyttas. Den erfarenhet, som sedan åratall tillbaka vunnits, beträffande omöjligheten att under sommaren med någon grad af naturlighet utföra tillämpningsöfningar, eller med andra ord att tillgodose truppförbandens utbildning och gifva vederbörande befälhafvare tillfälle till öfning i deras fältmessiga förande, kunde sålunda år 1893 icke gerna undergå någon förändring, men den fullständigades år 1894 genom de iaktta-

gelser, till hvilka regementsmötenas framskjutning en månad då gaf anledning. Enär jag i egenskap af regementschef redan varit i tillfälle att i mina till vederbörande arméfördelningschef ingifna mötesrapporter för de båda ifrågavarande åren uttala min uppfattning härom, tillåter jag mig i underdånighet att här citera utdrag ur dessa mina rapporter, i hvad de röra föreliggande fråga.

»År 1893 uttalade jag mig sålunda: Den 5:e och 6:te juli deltog regementet, indeladt i 3 bataljoner, i den fälttjenstövning, som på grund af generalbefälsorder utfördes tillsammans med de å *Ljungby* och *Bonarps* hedar förlagda kavalleriregementena. Nyttan af dylika fälttjenstövningar är i teorien obestriddig och skulle utan tvifvel så vara i praktiken, derest den terräng, på hvilken de försiggå, finge under öfningarna användas på samma sätt som i fält. Men då detta icke tillåtes, verka öfningarna enligt mitt förmenande så skadligt som det gerna är möjligt såväl på befälets af alla grader som på manskapets uppfattning samt på truppens manöverförmåga. Man må huru mycket som helst föreskrifva, att terrängen skall *betraktas* sådan den i verkligheten är, så uppväger dock ej denna föreskrift det ytterst skadliga inflytande på truppen, som terrängens tvungna origtiga *användande* utöfvar. Planen för öfningarna blir ofta onaturlig, till följd af sträfvan att, om möjligt, uppsöka ett eller annat terrängområde, lämpligt för det ena eller andra vapnets utveckling, och stridskrafternas gruppering blir oftast af samma skäl olämplig — med ett ord, de högre befälhafvarne tvingas att vänja sig se de på de taktiska anordningarna inverkan förhållandena från origtiga synpunkter. Truppen, öfvad på exercisfältet att manövrera och utveckla sig till strid i öfverensstämmelse med den taktiska erfarenhetens kraf, igenkänner vid tillämpningsövningarna hvarken de taktiska formerna eller det taktiska tillvägagåendet. De mest skefva och onaturliga stridslägen uppstå, snart sagdt, vid hvarje sammandrabbning, såsom — för att blott anföra ett exempel — då det inträffat, att ett par förtruppskompaniers inledande strid, i stället för att behöfva pågå endast omkring 10 minuter, innan hufvudstyrkans infanteri med riktig formering och på kortaste väg hade varit i stånd att ingripa i striden på förtruppens ena flygel, under dessa öfningar måste uppehållas i 50 minuter, i afvaktan på att hela hufvudstyrkan man efter man kunde på en lång omväg framtränga utan att beträda de oskördade fälten. Huru är det möjligt, att under dylika förhållanden taktisk ordning skall kunna upprätthållas, befäls och underbefäls taktiska omdöme skärpas samt ledningens bedömande af de utförda manövrerna blifva i någon mån lärorikt? Enligt mitt förmenande verka tillämpningsövningar, som icke medgifva tillämpning af teoretiskt och praktiskt fastslagna, inlärdade och inöfvade grunder, till långt större skada än gagn. Jag anser mig böra tillägga, dels att, vid det an-

förda exemplet, förtruppens utveckling måste ske utefter ett längs vägkanten befintligt, mot frontrigtningen ingalunda vinkelrätt dike, till följd hvaraf skyttelinien intog en alltför sned rigtning i förhållande till motståndaren, dels att exemplet på intet sätt är ett enastående fall. När sålunda vid dylika tillämpningsöfningar hvarken form, manöversätt, tid eller rum öfverensstämma med verkligheten, torde icke mycket återstå af dessa öfningars fältmessighet och nytta.

»I 1894 års mötesrapport yttrade jag följande: 'De fälttjenstöfningar, i hvilka regementet den 9.—11. augusti deltagit, hafva icke i någon mån förmått jäfva det omdöme, jag i förlidet års mötesrapport uttalade om dylika öfningar, utförda under en årstid, som gör deras egenskap af tillämpningsöfningar fullkomligt illusorisk. Första villkoret för att de skola kunna utföras med utsigt att leda till något resultat är, att hvarje deltagare, från och med den kommenderande befälhafvaren ända ned till den menige soldaten, så mycket som möjligt frigör sig från de taktiska begrepp, han teoretiskt och praktiskt imhemtat, för att i stället uteslutande rigta hela sin uppmärksamhet på hvilka *andra former* och hvilka *andra manövrer* än de på grund af taktiska hänsyn reglementerade, som möjligen kunna för tillfället skapas och användas för att, *oberoende af alla taktiska hänsyn*, leda till vinnande af ett mål, för hvilket dock taktiska synpunkter måste ligga till grund. Det har därför ock varit mig omöjligt att efterkomma föreskriften i 15. punkten af arméfördelningsordern den 20. sistlidna juni, n:o 581, att inlemna uppgift å de iakttagelser, som vid tillämpningen af »förslag till exercisreglemente för infanteriet» under fälttjenstöfningarna blifvit gjorda, och antager jag, att samma skäl legat till grund för uteblifvandet af motsvarande uppgifter från mig underlydande officerare.' Det inträffade ock under dessa öfningar, att den ledande befälhafvaren nödgades i förtid afbryta en dags öfningar, emedan den försvarende intagit en ställning, der artilleriet icke kunde rycka in på sin plats och den anfallande icke kunde framgå mot ställningen — allt för oskördade fält. Hvad som gälde om de nämnda fälttjenstöfningarna, egde ock sin fulla giltighet beträffande de försök till tillämpningsöfningar i terräng, som med de särskilda truppförbanden gjordes under regementsmötet såsom förberedelse för fälttjenstöfningarna.

»Jemför jag med dessa förhållanden min erfarenhet från år 1895, då regementsmötet var till största delen förlagdt till september, så framstår i bjertaste dager den fullständiga lucka i utbildningen, som regementsmötets återflyttning till sommaren ohjelpigen skulle medföra. Och må man dervid icke hänvisa till de tid efter annan återkommande större gemensamma fälttjenstöfningarna, hvilka Riksdagen förutsätter fortfarande skulle ega rum på hösten; ty dels skulle för samma regemente olika tider för regements-

mötena under olika år och för de särskilda regementena olika tider sins emellan för dessa möten under samma år medföra så betänkliga rubbningar i den nu systematiskt ordnade utbildningsgången inom armén, att redan derigenom *ett väsentligt steg bakåt skulle tagas*, och dels återkommer för hvarje regemente en dylik högst 5 dagars fälttjänstövning i lyckligaste fall blott hvar 6. år, (för 1. och 2. arméfördelningarna blir det nästa gång till och med minst 10 år, sedan de deltog uti ifrågavarande öfningar). Att hvar 6. beväringssklass får deltaga i en naturlig tillämpningsövning lärar lika litet kunna bibringa till bibringande af fältmessighet åt armén som att en kompanichef en eller högst två gånger och en bataljonschef möjligen en gång under de år, han bestrider denna sin tjänst, får tillfälle att, utan föregående öfning häruti, fältmessigt föra sin trupp under naturliga förhållanden. Det torde alltså icke kunna bestridas, att en återgång till sommarregementsmöten icke blott skulle kunna vara till 'men' för härens fältmessiga utbildning, utan *medföra en ödesdiger nedsättning af dess användbarhet i fält, i det att de särskilda truppförbanden åter blefve i saknad af fältmessiga tillämpningsövningar.*

»Riksdagen har ock i sin skrifvelse sjelf framhållit höstmötenas stora företräden i utbildningshänseende framför sommarmöten, men då i sagda skrifvelse ytras, att regementsmötenas framflyttning 'hufvudsakligen åsyftat att höja arméns stridsduglighet', samt att dessa möten, hållna å tider, då bergade fält lemna tillträde till en omvexlande manöverterräng, skola väl egnas sig att åt hären bibringa en 'mera fältmessig utbildning' än den, som å sjelfva exercisfälten kunnat åstadkommas, framgår häraf tydligen, att Riksdagen icke till fullo uppskattat hvarken syftet med regementsmötenas framflyttning eller hvad med begreppet 'fältmessig' förstås. Framflyttningen har icke blott 'hufvudsakligen åsyftat att höja arméns stridsduglighet' genom att bibringa den en 'mera fältmessig utbildning' än förut, utan den har skett *uteslutande för att bibringa härens alla truppförband någon fältmessig utbildning, hvilket icke låter sig göra å sjelfva exercisfälten, der blott den nödvändiga grunden härtill kan läggas.*

»Det är för öfrigt egendomligt nog, att Riksdagen förklarar sig inse fördelen för den militära utbildningen af att regementsmötena blifvit förlagda till en tidpunkt, då tillträde finnes till 'bergade fält', men på samma gång förfäktar svårigheten för åkerbrukarne att just under denna tidpunkt, då alltså fälten till större delen äro bergade, 'i anseende till arbetet med sädesbergningen' undvara de arbetskrafter, som deltaga i regementsmötena. Såsom inspektören för trängen i sitt med remisshandlingen följande underdåniga yttrande påpekar, ligger häruti onekligen en motsägelse, och det vill

snarare synas, som om åkerbrukarnes intressen i detta afseende borde öfverensstämma med de militära krafven.

»Då Riksdagen anser, att någon förändring af de nu antagna tiderna icke rimligen bör ifrågasättas med afseende å artilleri- samt ingenjör- och trängtrupperna, visar detta mer än väl, att Riksdagen icke inser vigten och betydelsen af årliga samöfningar, der sådana kunna åvägabringas, särskildt mellan artilleriet och de öfriga vapnen. Chefen för artilleriet såväl som chefen för artilleri- och ingenjörhögskolan äro emellertid af annan mening, såsom synes af deras till remisshandligen hörande utlåtande.

»I motsats till dessa sina uttalanden har likväl Riksdagen på ett annat ställe i sin skrifvelse yttrat sig på ett helt annat sätt. Det heter nemligen der: 'Till vinnande af den fältmessiga utbildning, som för härens stridsduglighet är nödvändig, kräfvcs, att trupperna under regementsmötena och andra klassens bevaringsmöten samt de årligen i mindre eller större förband förekommande fälttjenstöfningarna icke endast öfvas å de väl kända och till utrymmet inskränkta mötesplatserna, utan äfven föras å vidsträckta, mer okända och med omvexlande terräng försedda trakter.' Riksdagen har sålunda här tydligt angifvit hvad som erfordras *till vinnande af den fältmessiga utbildning, som för härens stridsduglighet är nödvändig*. Fasthållande vid denna rigtiga uppfattning, skulle det — fränsedt Riksdagens ofvan påpekade underskattande af kontinuitet och system i utbildningsplanen samt af behovet af årliga samöfningar mellan de olika vapnen — vara svårt att förstå, huru Riksdagen på samma gång kan ifrågasätta en återflyttning af regementsmötena till sommaren, derest man icke på grund af de nys anförda yttrandena i skrifvelsen måste antaga, att Riksdagen sväfvar i ovisshet om, huru fältmessiga tillämpningsöfningar verkligen måste bedrivas. Och detta är icke heller underligt; ty de vrångbilder af fältmessiga tillämpningsöfningar, som de misslyckade försöken under sommarmötena hittills visat och af hvilka jag här ofvan skizzerat ett exempel, äro sannerligen icke egnade att gifva ens åt fackmännen, ännu mindre åt lekmännen, någon sund föreställning hvarken om hvad som är afsedt att tillämpas eller om fältmessighet. Ett stöd för detta mitt antagande finner jag äfven uti den af Riksdagen ifrågasatta åtgärden att för hvarje truppförband anvisa något penningbelopp till ersättning för de skador, hvilka under regementsmötena och andra årets bevaringsmöten, derest de hölles tidigare än nu vore afsedt, kunde under truppens tillämpningsöfningar tillskyndas landtmännens egor'. Då detta erbjudande ju vittnar om en offervillighet för arméns utbildning från Riksdagens sida, hafva flera af de myndigheter, hvilkas underdåniga yttranden öfver Riksdagens skrifvelse blifvit af Eders Kongl. Maj:t infordrade, äfven under lifligt och kraftigt afstyrkande af åtgärden, likväl fäst en viss för-

hoppning vid detsamma såsom den sista räddningsplankan för den omsider förvärfvade, men nu hotade rätten till 'den fältmessiga utbildning, som för härens stridsduglighet är nödvändig', utan att dock, så vidt jag kunnat finna, hvarken Riksdagen eller dessa myndigheter gjort försök till någon utredning om erbjudandets verkliga innebörd.

»Att godtgörelse för skada, tillfogad enskild egendom, bör tillkomma vederbörande egare, är en så naturlig sak, att härför icke någon bevisföring torde vara af nöden; och jag vågar uttala den öfvertygelsen, att ingen jord-egare hittills haft skäl att beklaga sig öfver för ringa skadeersättning. Sådan godtgörelse torde varda oundviklig till hvilken årstid militära tillämpnings-öfningar än förläggas; och äfven med det omsorgsfullaste val af härför lämpligaste årstid, kan dock ingen krigsstyrelse förutse växlingar i temperatur och väderlek, som kunna för en eller annan gång förvandla den under normala förhållanden lämpligaste mark till ett för tillfället ganska olämpligt manöverområde. Såsom exempel härpå kunna förhållandena i Upland under 1888 års fälttjenstöfningar anföras. Men det är naturligtvis på normala förhållanden, en krigsstyrelse måste bygga planen för härens systematiskt ordnade utbildning. Det torde då vara klart, att dessa skadeersättningar varda mindre, i den mån marken är fri från växande gröda. Men det är här icke fråga om sådan godtgörelse för mindre skador, hvilka, äfven *med åsidosättande af de militära krafven*, icke kunna undvikas, så vida mark utom exercisfältet öfver hufvud skall få beträdas i och för öfningar i bevakningstjänst m. m., utan här gäller det frågan om godtgörelse för skador, som uppstå genom att icke blott kompanier eller sqvadroner, utan hela bataljoner och regementen samt detaschement af olika vapen *utan åsidosättande af de militära krafven till vinnande af den fältmessiga utbildning, som för härens stridsduglighet är nödvändig*, alldeles såsom i fält framgå i utbredda stridsformer och djupa manöverformer tvärs igenom högt växande säd, nedtrampande allt i sin väg. Detta är nödvändigt, om den fältmessiga utbildningen skall tillgodoses. Men är verkligen Riksdagen beredd att anslå ett för dylikt tillvägagående *fullt tillräckligt* belopp? Och måste det icke förutsättas, att nationens sunda förnuft skall uppressa sig mot en dylik år efter år fortsatt påtaglig vandalism och med ovilja betrakta de öfningar, hvilka dock hafva till mål att utbilda den svenska hären 'för sin höga uppgift att i farans stund värna fäderneslandet'?

»Det är visserligen vanskligt att söka verkställa en beräkning öfver till hvilket ungefärligt belopp en dylik godtgörelse skulle komma att uppgå, men en utgångspunkt härför torde dock möjligen kunna erhållas från ofvannämnda 1888 års fälttjenstöfningar i Upland. Såsom Eders Kongl. Maj:t täcktes erinra Sig, inföll skörden i mellersta Sverige sagda år så sent, att

under tiden för fälttjenstöfningarna, den 7.—12. september, inom manöverområdet hafrefälten samt på ett och annat ställe äfven några andra fält ännu voro oskördade. På det att icke öfningarnas fältmessighet skulle blifva alltför mycket lidande och de af dem i öfrigt föranledda stora kostnader till följd häraf förspilda utan motsvarande nytta, förändrades genom högquartersonder vid inryckningen till öfningarna den förut utfärdade vanliga bestämmelsen, att oskördad mark icke utan särskildt lemnadt medgifvande fick beträdas, till följande föreskrift: 'Oskördad mark får af trupperna beträdas, då detsamma anses oundgängligen nödvändigt för manövrernas fältmessiga utförande; dock åligger det dervid vederbörande befälhafvare att tillse, att beträdandet af dylik mark, så vidt ske kan, ej eger rum utanför området för den verksamma infanterielden, samt att ej större skada derigenom åstadkommes än som ovillkorligen erfordras'. Trots denna begränsning i tillåtelsen att beträda oskördad mark, och trots den noggranna uppsigt öfver dess iakttagande, som uppifrån utförades, uppgick skadeersättningen under de 6 manöverdagarna, af hvilka 1 rastedag, till i rundt tal 29,000 kronor. I dessa öfningar deltog, förutom ingenjör- och trängtrupper, 21 bataljoner infanteri med i medeltal 387 mans styrka, 10 squadroner med i medeltal 70 mans styrka, och 8 batterier å 4 kanoner, eller tillsammans 8,816 man infanteri och kavalleri samt 32 kanoner. Under ett 22 dagars infanteriregementsmöte äro enligt gällande bestämmelser 10 dagar anslagna till kompaniutbildning, 7 dagar till bataljonsutbildning och 5 dagar till regementsutbildning med derunder förekommande fälttjenstöfningar, hvilka, der tillfälle finnes, försiggå tillsammans med specialvapnen. Under kompaniutbildningsperioden måste en stor del af tiden användas till formella öfningar och målskjutningsöfningar m. m., hvarför sammanlagda timantalet för de öfningar, hvilka böra försiggå i terrängen utanför exercisfältet, möjligen kan i beräkningen sättas så lågt som till $\frac{1}{3}$ af hela öfningsperioden eller något mer än 3 dagar. I sjelfva verket har nog under de sista åren i de flesta fall längre tid användts till öfningar i terräng. Under bataljonsutbildningsperioden ligger största vigten på tillämpningsöfningarna, hvarför 5 dagars öfningar i terräng utom exercisfältet torde böra beräknas, och under regementsutbildningsperioden böra, med undantag af sista dagen, öfningarna uteslutande försiggå i omväxlande terräng, alltså under 4 dagar. Minst 12 dagar af regementsmötestiden vid infanteriet, eller dubbelt så lång tid som manöverdagarna under 1888 års fälttjenstöfningar, torde därför böra beräknas för tillämpningsöfningar utom exercisfältet under de årliga mötena. Med samma styrka som under de nämnda fälttjenstöfningarna skulle således skadeersättningarna under regementsmötena — under förutsättning af samma skördeförhållanden som i Upland år 1888, der det dock hufvudsakligen var hafre-

fälten, som ännu voro oskördade — komma att uppgå till 58,000 kronor. Men det lär väl ej kunna bestridas, att skador, som under öfningar tillfogas den växande grödan, stå i direkt proportion till antalet truppförband och deras styrka. Inom 1., 2., 3., 4. och 5. arméfördelningarne utgör sammanlagda antalet bataljoner under fredsöfningar 65 och sqvadronerna 45, men då af förut anförda skäl regementsmötenas inom armén förläggande till olika tider skulle på ett i hög grad skadligt sätt verka rubbade på den i alla detaljer väl genomtänkta systematiska utbildningsplanen för armén i dess helhet, torde äfven 6. arméfördelningen böra medräknas, i hvilket fall, äfven om dess infanteriregementen beräknas att i fredstid tills vidare icke kunna öfvas på mer än 2 bataljoner, antalet sådana inom armén på fastlandet utgör 73 och sqvadroner 50. Hvad artilleriet beträffar, skulle visserligen icke vid en återgång till sommar-regementsmötena för infanteriet och kavalleriet, af skäl som i chefens för artilleriet underdåniga yttrande framhållas, den reform, som af bemälda chef betecknas såsom för artilleriets utbildning synnerligen önskvärd, nemligen att låta artilleriregementenas båda divisioner samtidigt utföra sin anspända exercis, kunna genomföras; men då jag, i likhet med honom och chefen för artilleri- och ingenjörhögskolan, finner regementsöfningarnas vid artilleriet samtidighet med infanteriets och kavalleriets regementsmöten vara så vigtig, att den på inga villkor bör eftergifvas, torde, om artilleriregementenas ena division sålunda finge sina regementsöfningar samtidigt med och den andra divisionen omedelbart efter infanteriets och kavalleriets regementsmöten, medan således fälten fortfarande äro oskördade, skadeersättning för beträdande af oskördad mark böra beräknas för samtliga batterier på fastlandet, eller 38. Dertill kommer, att så väl infanteribataljonerna som batterierna äro större under nuvarande regementsmöten och fälttjenstöfningar än år 1888. Antagas sålunda bataljonerna i medeltal till 500 man, sqvadronerna till 70 man och batterierna till 6 kanoner, så är de 6 arméfördelningarnas styrka för visso icke för högt beräknad. Detta gör 36,500 man infanteri, 3,500 man kavalleri och 228 kanoner, eller nära 5 gånger så stor styrka af infanteri och kavalleri tillsammans och 7 gånger så stor artilleristyrka som under 1888 års fälttjenstöfningar. Då, enligt hvad jag ofvan visat, skadeersättningen, derest styrkan vore densamma som under nämnda fälttjenstöfningar, skulle uppgå till 58,000 kronor, torde, om för en medeltalsberäkning samtliga vapen antagas utgöra 5 gånger så stor styrka, skadeersättningen komma att uppgå till 290,000 eller i rundt tal 300,000 kronor. Dervid bör då märkas, dels att såsom utgångspunkt för beräkningen lagts förhållandet vid 1888 års *höstöfningar*, då hufvudsakligen blott hafren ännu var oskördad, dels att artilleriet icke beräknats till sin styrka vara 7-, utan blott 5-faldigt. Icke osannolikt är därför, att summan 290,000 å

300,000 kronor skulle komma att visa sig för låg, derest det med ett dylikt anslag afsedda målet verkligen skall uppnås.

»Gotlands försvarskrafter hafva icke medtagits i beräkningen, och häruti kan utan tvifvel sägas ligga en inkonsequens. Skälet härtill är dock, att regementsmötena för dessa trupper, på grund af deras olyckliga organisation, icke hittills varit framskjutna till hösten. Det är nemligen här nödvändigt, för att kunna skapa och åtminstone formelt utbilda några truppförband, att låta regementsmötet sammanfalla med den sista delen af beväringsskrytmötet, hvilket möte Eders Kongl. Maj:t ansett böra icke blott på Gotland, utan äfven på fastlandet förläggas till våren och försommaren, i afsigt att »i minsta möjliga mån störande inverka på de olika landsdelarnes näringslif». Skulle icke denna hänsyn till jordbruksintresset hafva gjort sig gällande, föreställer jag mig, att Eders Kongl. Maj:t öfverallt hade förlagt beväringsskrytmötena till tiden omedelbart före de till hösten framskjutna regementsmötena, hvarigenom det ekonomiskt alltför betungade befälet besparats kostnaderna för dubbla resor till och från de årliga mötena, hvarigenom vidare utbildningen af de i militära skolor på fastlandet kommenderade eleverna bland befäl och menige från Gotlandstrupperna blifvit lika väl tillgodosedd som fastlandets, och hvarigenom slutligen äfven truppförbanden på Gotland kunnat få utföra fältmessiga tillämpningsöfningar under den tid, då största delen af marken får beträdas. Emellertid lär, enligt den åsigt, militärbefälhafvaren på Gotland uttalar i sitt till remisshandlingen fogade underdåniga yttrande, någon nämnvärd skilnad i tillgång till beträddbar mark på sommaren eller hösten icke förefinnas på sagda ö; ty då detta hans uttalande afgjort strider emot den på fastlandet vunna erfarenheten, måste deraf den slutsats dragas, att hans uttalande särskildt gäller Gotland. Härmed har jag icke velat säga, att ersättning för skadad mark icke på Gotland, lika väl som på fastlandet, bör betalas, och är jag för min del lifligt öfvertygad om att det är lika omöjligt der som på fastlandet att utföra truppförbandens fältmessiga tillämpningsöfningar på sommaren. Skulle således Riksdagen anslå ett *tillräckligt* belopp till skadeersättning för utförda fältmessiga tillämpningsöfningar under högsommaren, synes mig rättvisan fordra, att äfven Gotlands försvarskrafter tillgodosåges med ett proportionellt belopp af några tusen kronor, hvarigenom den här ofvan beräknade summan 300,000 kronor ytterligare komme att höjas.

»Jag är visserligen skyldig förutsätta, att Riksdagen menat allvarligt med den ifrågasatta skadeersättningen för under sommarregementsmöten utförda fältmessiga tillämpningsöfningar, men jag torde ock vara berättigad antaga, att Riksdagen icke för sig klargjort, hvad med tillämpningsöfningar förstås, och till följd deraf utsträckningen af de terrängområden, som för

dessa öfningars fältmessiga utförande erfordras samt de kostnader de följaktligen medföra, om de företagas, medan fälten ännu äro till största delen oskördade. Den i riksdagsskrifvelsen antydda förhoppningen, om befintligheten af 'sandhedar eller annan okultiverad, men för manövrer tjenlig terräng' inom icke allt för stort afstånd från några af mötesplatserna gifver stöd åt detta antagande. Förutom att sådan marks befintlighet af arméfördelningscheferna i deras till remisshandlingen hörande underdåniga yttranden förnekas, torde det vara tydligt, att, äfven om i trakten af ett eller annat regementes mötesplats någon dylik mindre fläck skulle kunna uppletas, ändamålet med tillämpningsöfningarnas öfverförande till terräng utom exercisfältet icke genom ett sådant begränsadt områdes användande skulle vinnas, enär det just är 'en omvexlande manöverterräng', som erfordras för utförande af fältmessiga tillämpningsöfningar, vare sig det gäller regementets underafdelningar eller hela regementet eller detta i förening med andra vapenslag. De belopp, till hvilka jag här ofvan visat, att skadeersättningarna minst behöfde utgå, om tillämpningsöfningar fältmessigt skola kunna under sommaren utföras i omvexlande manöverterräng, lärer helt säkert Riksdagen neka att för ändamålet anvisa, och då blefve följdén, att truppförbandens utbildning, som redan genom den dertill inom vår armé anslagna obetydliga tiden — 3 veckor i stället för inom de moderna arméerna omkring 6 månader — är nedtryckt till det minsta möjliga, skulle åter förlora det lilla mått af fältmessighet, som våra nya exercisreglementen sökt att, så mycket den korta tiden medgifver, åstadkomma, samt att tiden under regementsmötena åter skulle komma att användas till ett oupphörligt upprepande af rent formella öfningar utan fältmessig tillämpning i omvexlande terräng.

»Riksdagen har uti sin skrifvelse framhållit, att man vid bestämmandet af mötestiderna bör utgå från den förutsättning, att öfningarna skola vara så anordnade, att genom desamma den svenska hären i möjligaste måtto utbildas för sin höga uppgift att i farans stund värna fäderneslandet, men desslikes tillse, huruvida öfningarna i alla de fall, då sådant utan hufvudsyftets åsidosättande kan ske, äro anordnade på sådant sätt, att desamma i minsta möjliga mån störande inverka på de olika landsdelarnes näringslif.' Jag har i det föregående visat, att denna synpunkt varit bestämmande för valet af mötestider, enär bevaringsrekrytmötet — hvars mål är *bevaringsrekryternas utbildning* — blifvit förlagdt till våren och försommaren i stället för, såsom ur armébefälets intresse fördelaktigast vore, omedelbart före regementsmötet, och sistnämnda möte — hvars mål är *truppförbandens utbildning* — till en tid, då de flesta fälten äro afbergade och således minsta skadan tillfogas den växande grödan, Skulle åter hänsynen till jordbrukarnes personliga intressen föranleda till regementsmötets tillbakaflyttning till en för

öfningarnas fältmessiga bedrifvande omöjlig årstid, så blefve kompromissen mellan de militära krafven och jordbrukarnes intressen helt och hållet upphäfd till uteslutande fördel för de senare och till obotlig skada för de förra; ty en dylik tillbakaflyttning af tillämpningsöfningarna *kan helt enkelt icke ske 'utan hufvudsyftets åsidosättande'.*»

Efter att hafva gjort en sammanfattning af de infortrade yttrandena *) — af hvilka fjorton ansågo, att det af Riksdagen framställda önskningsmålet icke kunde förverkligas utan men för härens fältmessiga utbildning och fem innehöllo uttalanden i annan rigtning — yttrar t. f. chefen för generalstaben följande:

»Af det föregående torde framgå:

»att min uppfattning delas af 9 bland de öfriga 11 myndigheter, hvilkas underdåniga yttranden Eders Kongl. Maj:t infortrat, samt 5 bland de 8 regements- och skolchefer, hvilkas yttranden åtfölja dels chefens för 5. arméfördelningen, dels t. f. inspektörens för militärläroverken skrivelser;

»att de förslag, att åtminstone delvis afhjelpa några af de för arméns utbildning i så hög grad skadliga verkningarna af regementsmötenas ifrågasätta tillbakaflyttning från hösten, som uti några af dessa yttranden blifvit framställda, utgöra blott så mycket starkare bevis för den nämnda åtgärdens oförenlighet med fasthållandet af regementsmötenas och hela utbildningens hufvudsyfte; samt

»att af de befälhafvare, hvilka anse, att en tillbakaflyttning af regementsmötena kan ske utan men för härens fältmessiga utbildning, de båda, hvilkas underdåniga yttrande Eders Kongl. Maj:t infortrat, kommendera trupper, hvilka *icke* skulle af den skadliga åtgärden beröras, och de tre regementscheferna behandla frågan dels utan att se den i hela dess vidd, dels uteslutande med hänsyn till lokala och andra förhållanden endast vid dem underlydande regementen, utan tillbörligt afseende fästadt vid åtgärdens inverkan på armén i dess helhet, och dels till och med utgående från den åsigten att tillämpningsöfningarna utan skada kunna inskränkas till fördel för de rent formella öfningarna.

»Då alltså de åtgärder, sistnämnde 5 befälhafvare föreslagit för att tillmötesgå den utaf Riksdagen framställda önskan om regementsmötenas tillbakaflyttning från hösten, icke sins emellan öfverensstämma, och då de bevis

---

*) De yttranden, som afgräfvos, voro till antalet 19, nemligen dels från de sex arméfördelningscheferna, militärbefälhafvaren på Gotland, chefen för artilleriet och de tre militära inspektörerna (tillsammans 11), dels från 5. arméfördelningens infanteri- och kavalleriregementschefer samt cheferna för de tre militärläroverken (tillsammans 8).

för sina förslags utförbarhet, som några af dem hvar för sig sökt förebringa, i intet afseende förmå kullkasta den motbevisning, som innehålles uti de öfriga 14 befälhafvarnes och inspektörernas yttranden, så får jag icke blott på grund af min egen mening, sådan jag ofvan utvecklat densamma, utan ock med stöd af de åsikter, hvilka framgå ur det öfvervägande flertalet af remisshandlingen åtföljande yttranden, i underdånighet förklara:

»att då den nuvarande tidsindelningen för och ordningsföljden mellan härens särskilda möten, skolor och öfningar är uppgjord under omsorgsfullt afvägande af de militära krafven å ena sidan och landbruksintresset å den andra, hvarvid behörig hänsyn tagits till landets i dess helhet och delvis äfven de olika landsdelarnas näringslif, i den mån sådant utan åsidosättande af de militära öfningarnas hufvudsyfte kunnat ske, skulle en ändring af denna tidsindelning, på sätt Riksdagen ifrågasatt, uteslutande tillgodose åkerbrukarnes personliga intressen med åsidosättande af regementsmötenas hufvudsyfte;

»att omsorgen om härens utbildning för sin uppgift fordrar dels en systematisk och följdriktig anordning af utbildningsväsendet inom hären i dess helhet, på det den enskilde mannen, från rekryten till krigsskoleeleven må varda nöjaktigt förberedd för sitt värf, dels samtidighet vid alla vapenslag för de möten, hvilkas hufvudsyfte är *truppförbandens* utbildning såväl formelt som genom fältmessiga tillämpningsöfningar;

»att vaxling af mötestider för vissa delar af hären under olika år skulle medföra en så afsevärd rubbning i utbildningens systematiska bedrivande, att deraf en otillbörlig tillbakagång i duglighet skulle följa;

»att en tillbakaflyttning af regementsmötena från förhösten till sommaren skulle hafva till följd

»dels ett uppgifvande af sådana tillämpningsöfningar för de olika truppförbanden vid infanteriet och kavalleriet, hvilka förtjena benämningen *fältmessiga*, hvarjemte de vrågbilder af tillämpningsöfningar, som möjligen skulle med tillhjälp af i allt fall öfver höfvan stora skadeersättningar komma att framställas, endast skulle leda till att förvilla den militära uppfattningen hos alla och det taktiska omdömet hos befälet samt dertill, genom den åstadkomna förstörelsen af växande säd, derest någon grad af fältmessighet någonstädes eftersträfvades, såväl skada näringslivet som väcka afvoghet mot de militära öfningarna,

»dels förhindra en eftersträfvad utveckling af truppförbandens vid fältartilleriet hittills varande utbildning och

»dels medföra en försämring af den utbildning, som det omsider blifvit möjligt att bibringa icke blott härens menige rekryter, utan ock dess officersaspiranter under tiden för deras krigsskolekurs; samt

»att, till följd häraf, den af Riksdagen ifrågasatta åtgärden icke kan vidtagas utan att härens utbildning förlorar den ringa grad af fältmessighet, som det är möjligt att under 3 veckor årligen bibringa den, och utan att den vid 1892 års urtima riksdag beslutade s. k. förbättrade härordningens hufvudsyfte — att 'utbildas för sin höga uppgift att i farans stund värna fäderneslandet' — åsidosättes.»

Det mindre fördelaktiga inflytande, som en tillbakaflyttning af regementsmötena skulle utöfva på de militära skolorna, särskildt krigsskolan, utvecklar chefen för nämnda skola på följande sätt rörande den under honom ställda utbildningsanstalt:

»Det är för ett ändamålsenligt ordnande af arbetena vid krigsskolan viktigt, att de inträdande eleverna hafva en så god praktisk utbildning som möjligt. De böra naturligtvis ock hafva en god teoretisk allmänbildning och äfven underofficersutbildning, men denna sistnämnda är dels af en jemförelsevis obetydlig omfattning, och dels kan den just därför, om så skulle behöfvas, utan större svårighet påbättras, men en svag praktisk grund duger ej att bygga på och kan i regeln aldrig omläggas till full duglighet. Derför är det för krigsskolekursen särdeles önskvärdt, att de inträdande eleverna dels under föregående trupptjänst och dels vid på bästa sätt organiserade volontärskolor erhållit en så god praktisk förbildning som möjligt. Särskildt är det af vikt, att deras volontärskola såsom avslutningsakt haft en långvarig tillämpningsperiod, upptagen af praktiska öfningar och således slutat så sent som möjligt, samt följts af ett regementsmöte under bästa öfningsförhållanden, d. v. s. af *sent* regementsmöte.

»Har så skett, böra de inträdande eleverna att börja med hufvudsakligen sysselsättas med teoretiskt arbete och sådana tillämpningsöfningar, som utan olägenhet kunna utföras, mestadels inomhus, såsom instruktionsöfningar i exercis och skjututbildning, öfningar i detalj- och detaschements-krigsspel m. fl. Inträdet vid krigsskolan kan alltså ske efter sent regementsmöte.

»Under kursens lopp och i mån som den teoretiska undervisningen skrider framåt, vidgas tillämpningsöfningarna inomhus. Krigsspelen antaga tillika karakter af kunskapspröfning och följas af s. k. taktiska skrifningar, såsom öfning och kunskapspröfning uti bedömanden af krigs- och stridslägen samt såsom utbildning för order- och rapporttjensten m. m. På våren hafva de hufvudsakligaste teoretiska kurserna, visserligen så applikatoriskt som möjligt tagna, hunnit genomgås. Derpå framträder behovet af tillämpningsöfningarna i terrängen.

»De för krigsskolan viktigaste tillämpningsöfningarna äro, uppräknade i den ordningsföljd, som för utbildningen är den fördelaktigaste: Afslutandet af utbildningen i trupp, d. v. s. exercis och fälttjänst uti till och med kompaniförbandet, skjututbildningen och vapenlärans tillämpningsöfningar, topografiens tillämpningsöfningar (fältmätning och upprättande af kartutkast) samt krigsbyggnadskonstens och taktikens tillämpningsöfningar, följda af smärre fälttjänstöfningar med olika vapenslag.

»Förhållandet i plutonen och kompaniet är nödvändigt att repetitionsvis genomgå, innan fältskjutningar och taktiska öfningar börja. Denna plutons- och kompaniexercis är ännu af i viss mån formel natur och kan i allmänhet utan olägenhet försiggå vid Karlberg och i Karlbergs samt Stockholms omgifningar. Tiden för dessa öfningar infaller i slutet af april och i början af maj.

»*Skjututbildningen*, som, förutom bibringandet åt eleverna af instruktions-skicklighet inom skjututbildningens område, äfven omfattar skol- och enskild fältskjutning för den personliga skjutfärdighetens vidmagthållande och höjande samt fältskjutning i trupp, dels för den allmänna fältmessiga utbildningens stegrande, dels ock särskildt för att uppöfva förmågan af eldledningen, bör följa såsom ett högsta stadium af den formella utbildningen inom kompaniets underafdelningar och kompaniet, och bör således i tiden närmast följa i den här anförda ordningen. Emellertid är tiden härför också beroende af tiden för fältartilleriets skjutskola, emedan fältskjutningarna lämpligen böra verkställas i samband med vapenlärans tillämpningsöfningar, som ega rum å fältartilleriets skjutskolas öfningsplats och i samband med denna skolas öfningar. Med de nuvarande anordningarna för fältartilleriets skjutskola hafva krigsskolans skjutöfningar utan svårighet kunnat med desamma sättas i erforderlig förbindelse. Tiden infaller under större delen af maj och början af juni.

»*Topografiens tillämpningsöfningar*, som omfatta öfningar i orientering, fältmätning, afvägning samt upprättande af kartutkast, böra ovilkorligen föregå de till taktiken och krigsbyggnadskonsten hörande fältöfningarna, för hvilkas utförande de, dels såsom terrängstudium och dels såsom öfning i terrängens afbildande, skola ligga till grund. Dessa öfningar kunna alltså icke lämpligen längre uppskjutas, och de kunna äfven med fördel utföras under årstiden i fråga, enär de utföras af grupper af 2 och 2 elever, hvilka således ej behöfva i ringaste mån skada marken. Tiden infaller under senare hälften af juni och större delen af juli månader.

»*Tillämpningsöfningarna till taktiken och krigsbyggnadskonsten* böra följa efter de här ofvan omnämnda öfningarna, hvilka alla mer eller mindre tjena såsom grundlag för de taktiska och fortifikatoriska fältöfningarna. Innan de taktiska öfningarna utföras, böra nemligen eleverna kunna bedöma och afbilda

marken, förstå eldvapnens verkan och densammas tillgodogörande för striden äfvensom förminskandet i högsta möjliga grad af denna verkan dels genom de taktiska formernas och markens rigtiga begagnande och dels genom krigsbyggnadskonstens hjälpmedel. Det voro visserligen strängt taget önskvärdt, att de fortifikatoriska fältöfningarna föregingo de taktiska, men dels för tidens och terrängens samt lärarekrafternas hushållsaktiga användning och dels för att tydligt framhålla det nära sambandet mellan dessa öfningsgrenar, anordnas arbetet å dem jemsides.

»Sålunda förberedda, anses krigsskolans elever böra kunna draga största möjliga nytta af en fälttjänstöfning för trupper af olika vapen. Derför hafva sedan flera år dylika brukat anordnas i förbindelse med afdelningar ur Stockholms garnison. Dessa fälttjänstöfningar skola också tjena att med hänsyn till den inre tjensten och fältvanan förbereda eleverna för deras blifvande tjenstgöring vid vederbörliga truppförband. För att dessa öfningar skola kunna utföras någorlunda fältmessigt, böra de utföras så *sent* på sommaren som möjligt. De hafva derför egt rum kring midten af augusti, hvilket är den tidigaste period, de med hänsyn till marken låta anordna sig. Senare kunna de ej ega rum, om de skola sluta före regementsmötena.

»Efter dessa fälttjänstöfningar inträder det s. k. '*vapenöfningsuppehållet*' vid krigsskolan, under hvilket *eleverna återgå till tjenstgöring, der så ske kan, hvar till sitt regemente eller sin corps* (fästningsartilleristerna dock till något infanteriregemente för att få tillfälle till en mera allmänt-taktisk utbildning, inuan de fastläsas inom de trånga garnisonsgränserna).

»Denna återgång till tjenstgöring vid truppförbanden är en nyhet från och med år 1895, och jag tror, att erfarenheten under de tvenne år, den egt rum, gifver vid handen, att denna tjenstgöring från flera synpunkter är särdeles nyttig för eleverna och äfven värdefull för truppförbanden, som derigenom erhålla en välbehöflig och välkommen förstärkning i sin befälskader.

»Emellertid torde det vara önskvärdt att för dem, som ej närmare följt utvecklingens gång, här utförligare framhålla orsakerna till och fördelarna af krigsskoleelevernas återskickande till truppförbanden under regementsmötena.

»Under de gamla organisations- och värnpligtslags- samt de mindre ordnade mobiliseringsförhållandena ställes ej större fordringar på den från krigsskolan utexaminerade, än att han skulle ega den förbildning och öfning, som gjorde, att han efter ett och annat möte kunde anses som en någorlunda fullgod officer. Orsakerna härtill voro:

a) Såsom instruktörer för stamrekryternas utbildning behöfdes endast ett fåtal officerare hvarje år. Dertill kunde då utan svårighet tagas redan mera erfarna officerare, under det att de yngste mångenstädes 'inbjödos' att

såsom ett slags instruktörselever bevista ett eller flera rekrytmöten, der de sålunda förvärfvade erforderlig tjänstevana, och

b) beväringmötena voro så kortvariga, att om en systematiskt ordnad utbildning under dem ej kunde vara allvarligt tal, hvarför ej heller större fordringar ställes på dit beordrade unge officerare och dessa ej heller vid dem fingo mycken öfning. Förhållandena hafva emellertid ändrats till det bättre.

»Beväringrekrytmötena hafva nu blifvit så långa, att, systematiskt ordnad, metodiskt arbete lönar sig, de hafva blifvit minst lika viktiga som stamrekrytmötena och de kräfva tillsammans med dessa samt med förberedande korprals- och korpralskolorna äfvensom några andra samtidigt utgående kommanderingar, i allmänhet hvar enda tjänstbar officers vid regementet, äfven de allra yngstes, medverkan. Och dessa sistnämnda officerare måste tagas i anspråk såsom *verkliga* plutonchefer, ej längre såsom instruktörselever, och måste såsom sådana vara dugliga inom hvarje tjänstegrens område.

»Hur skall denna duglighet bäst förberedas? Männe vid sjelfva krigsskolan? Sådant är endast till en viss grad möjligt, emedan af lätt förstådda skäl tillfällena att föra befäl blifva alltför få, om ett hundratal elever skola tura om att föra befäl öfver afdelningar, bildade af dessa elever sjelfva eller möjligen af ytterligare ett hundratal elever af en yngre lärokurs. Det befäl, som på ett konstladt sätt föres öfver jemnstälde kamrater, blir dessutom alltid af tvifvelaktigt värde. Och den inre tjänsten, huru skall den kunna återgifvas på ett sätt, som liknar och väl förbereder för den verkliga trupp-tjänsten?

»Genom tjänsten vid truppförbanden vinnes deremot en god sådan öfning. Der föres ett effektivt befäl i både fronttjänsten och den inre tjänsten. Der kan praktisk undervisning erhållas. Der lär man känna truppens behof och sättet för dess behandling och omvårdnad. Derunder blir den unge officersaspiranten känd af sina blifvande förmän och kamrater, derunder kan en gallring ännu ske af sådana, som visa sig sakna anlag för tjänsten eller som brista med afseende å andra erforderliga egenskaper, derunder förvärfvar slutligen officersaspiranten kännedom och uppfattning af sådana taktiska och fältförhållanden, som endast vid så stora förband som bataljoner och regementen samt under större fälttjänstöfningar vid detaschement af olika vapen, brigader och arméfördelningar, men alls icke vid krigsskolans öfningar i kompaniförband och smärre fälttjänstöfningar kunna erhållas.

»Rörande mobiliseringsbehofvet af officerare gjorde man sig för ett årtionde sedan och något mera icke noga reda och betänkte ej vigten af

att hvarje i rullorna upptagen officer skulle vara verkligt fältduglig och icke allenast såsom ett nummer fylla en plats.

»Numera känner man vådorna af en befälsbrist och måste ifrigt söka att på *lämpligt vis* råda bot deremot. Ett af de verksammaste, följdriktigaste och mest hushållsaktiga medlen dertill är att laga så, att krigsskoleeleverna tidigast möjligt blifva dugliga att fylla luckorna inom officerscorpserna, hvilket de blifva genom en systematisk och på det praktiska behovet rigtad utbildning. Ytterligare ett vilkor för befälsbrists förekommande är, att krigsskoleeleverna, en gång utexaminerade och till officerare befordrade, äro *effektive* officerare, som visserligen ännu ej kunna ega mycken (dock ere regementsmötet såsom krigsskoleelever någon) erfarenhet, men likväl redan förvärfvat den duglighet, att de godtagligt kunna utöfva sitt officersbefäl.

»Fördelarna redan i fredstid af att fylla befälsbristen under regementsmötena genom tjänstgörande krigsskoleelever är redan omnämnd.

»Härmed tror jag mig hafva ådagalagt det rigtiga uti att krigsskolans elever beordras till tjänstgöring vid vederbörliga truppförband under det regementsmöte (de repetitionsöfningar), som infaller under deras krigsskolekurs.

»Vidare tror jag mig hafva gifvit skäl för ordningsföljden, som bör råda de olika öfningarna emellan under krigsskolekursens sommar och efter-sommar, äfvensom i sammanhang dermed särskildt för lämpligheten af att inom denna ordningsföljd tjänstgöringen vid vederbörliga truppförband bildar afslutningen, hvilket åter i sin ordning betingar regementsmötenas (repetitionsöfningarnas) hållande *sent*, d. v. s. vid ungefär samma tid, som 1895 och 1896 egt rum.

»Skulle en tillbakaflyttning af regementsmötena ske, måste alltid någon eller några af krigsskolans öfriga öfningar komma att flyttas efter regementsmötet, hvarigenom, förutom att den följdriktiga utbildningsgången brötes med deraf sig härledande allmänna olägenheter, de till regimentena återgående krigsskoleeleverna blefve ofullständigt förberedda för en sådan återgång och derfor ej kunde draga samma nytta som nu af tjänstgöringen der, på samma gång regimentena måste blifva mindre belåtna med deras tjänst. Ett hållande af regementsmötena å olika tider vid olika truppförband skulle naturligtvis för krigsskolekursens ändamålsenliga ordnande medföra de största olägenheter.»

Af det föregående framgår, så vidt jag kan döma, att orsaken till bibehållandet af en öfningstid, som för landtbruket i södra och mellersta Sverige är så synnerligen menlig, förnämligast ligger uti organisationen af vår krigsskola. Jag har derfor föreställt mig, då innevarande års Riksdag nyligen under fjerde hufvudtiteln hemställt under punkt 18 litt. b, att Riksdagen måtte anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes förelägga Riksdagen förslag till ny

stat för krigsskolan å Karlberg, att Kongl. Maj:t i samband med uppgörandet af den nya staten lämpligen kunde föranstalta om en ingående undersökning genom sakkunniga personer, huruvida icke undervisningen vid nämnda krigsskola kunde så ordnas, att den samma icke lade hinder i vägen för regementsmötenas afslutande i midten af augusti månad hvarje år. Och får jag därför vördsamt hemställa,

det Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t an-
hålla, det täcktes Kongl. Maj:t taga under öfvervägande,
huruvida icke sådan ändring i krigsskolans undervisnings-
plan må kunna åvägabringas, att densamma icke vidare
må lägga hinder i vägen mot regementsmötenas utsättande
så tidigt, att de kunde afslutas omkring midten af augusti
månad.

Stockholm den 6 mars 1897.

Oscar Larsson.